

vildi so til, at tann russiski Jan Matthys, alias Lenin, fekk sína fyrstu heilablöðing. Tvey ár seinni andaðist hövudspresturin. Nú var lotan kominn hjá Jan Bockelson, alias Jósef Stalin, at taka valdið.

Longu um hetta mundið vóru at kalla allar fyrirtreytir fyrri einum ræðustýri skaptar. Ein loynitænasta var stovnað. Pining av øllum hugsandi slögum og handtøka úttan lóg og dóm vóru blivin síðvenja. Tá tann listinlærði taktikarin Stalin í 1929 hevði sett allar sínar mótmenn í skák, var lagamanni til fulnar at brúka allar hesar møguleikar.

TANN FYRSTA ætlanin í royndunum at byggja eitt nýtt Jerusalem á russiskari jørð varð framt árinu 1929 til 1932. Sæð úttanifrá var hetta ein stórvingin roynd at nútíðarsgera tann russiska landbúnaðin. Hetta stóra framtakið kann bítast sundur í tveir partar. Í fyrsta lagi skuldu teir sonevndu kulakkarnir (t.e. teir ríku bøndurnir) tvingisflyttast til fjarskotnar partar av landinum, fyrst og fremst Sibiria.

Í øðrum lagi skuldu teir russisku bøndurnir noyðast inn í samyrkisbrúk. Lutir eru lættari at flyta enn fólk, og serstakliga tann seinna ætlanin var — úr einum pedagogiskum sjónarmiði — bráð og lítið skilagóð. Bøndurnir vóru trekir at medvirka, og ofta var endin, at teir drupu síni kariatúr og brendu sitt korn. Avleiðingin var, at flokkurin sendi hermenn út at læra bøndurnar fólkskikk, og manga staði vóru heilir garðar og heilar bygdir týndar.

Í roynd og veru hevði hesin politikkur eina loynda dagsskrá. Annað hövudsamálið var at lemja ta russisku bóndastættina — ið var nógv tann størsti samfelagsbólkurin í Sovjetsamveldinum — so at hon herftir aktaði flokkin.

Hitt hövudsamálið var at loysa tann ukrainska spurningin. Ukraina er — sum kanska ikki øllum kunnugt — ein tjóð, við síni egnu søgu og mentan og sínum egna máli (ið er skylt við russiskt). Í sovjetskari hugmyndafrøði var ikki pláss fyrri eini slíkari serstöðu. Ein atsókn móti tí ukrainsku bóndastættini var samstundis eitt álóp á tann ukrainska samleikan. Samstundis sum hesin harðrenði landbúnaðarpolitikkur varð settur í verk, varð framt ein herferð ímóti monunum í ukrainskari mentan: rithøvundum, heimspekingum, lærarum, málfrøðingum, sjónleikarum osfr.

Avleiðingarnar av hesum politikki vóru ógvisligar. Sambært hagrøðilgum metingum fyrri tjúarskeiðið 1929-53 kostaðu tvingisflytingin av kulakkum og royndirnar at noyða bøndurnar inn í samyrkisbrúk — varliga mett — 10 milliónum av menniskjum lívið.

MEN HETTA var ikki alt. Árinu 1932-1933 vórðu Ukraina og grannnaumráðini, har kosakkar búðu, rakt av stórum hungursneyð. Vanlukkan var fyrri ein part ein avleiðing av tí landbúnaðarpolitikki, ið førður varð, lutvis beinleiðis lög til rættis av stjórni í Moskva. Stjórnin kravdi av bøndrunum, at teir skuldu lata ríkinum meira grøði (m.a. til útflutnings), enn teir høvdu heystað. Sostatt var einki eftir til matna, tá hermenn høvdu kravt inn á gørdunum.

Meðan hungursneyðin herjaði, legði stjórni hald á allar matvørugoymslur í tí hungursrakta økinum. Samstundis varð ansað væl eftir, at eingin hjálp frá umheiminum slapp inn í økið, har neyðin herjaði. Vanlukkan kostaði tilsaman o.u. 7 milliónum av menniskjum lívið. Hon er helst einasta dømið í heimsøguni um eina menniskjuskapta hungursneyð.

Tað er ógjøriligt í eini stuttari grein at lýsa, hvussun henda hungursneyðin ávirkaði tað einstaka menniskjað ella tað einstaka húskið. Hetta kapitlið í heimssøguni — forsøgan, hungurin, avleiðingarnar — er væl og virðiliga lýst í bókini *The Harvest of Sorrow* (Sorgargrøðin) eftir enska søguførðingini Robert Conquest. Um støðuna hjá børnunum í Ukraina skrivur rithøvundurin Vasili Grossman:

Hevur tú nakrantíð sæð fotomyndir í bløðunum av børnum í týskum legum? Akkurát soleiðis vóru tey; hövðini vóru sum stórar kulur á smáum, klønum háls-um, sum storkar — og húðin var tambað úttan um beinagrindina sum gult sárbind — Og tá vardið kom, høvdu tey ikki longur andlit. Í staðin fyrri høvdu tey høvð sum á fuglum, við nevum — ella froskahøvð — smalar, hvítar varrar — og nøkur teirra líktust fiskum, við opnum munn-um —

UM EIN í dag hyggur aftur um bak, er lætt at siggja, at bæði tann sovjetski valdsbygnaðurin, umhvørvið rúndan um hann og tann hugmyndafrøði, sum hann spratt úr, høvdu átrúnaðarlígan dóm. Umframt tað umboðaði kollveltingin eina afturvendandi til ta skipan og tey virðir, hon upp-runaliga hevði vent sær ímóti.

Flokslimirir vóru Guds úrvaldi skari. Í politibýronum sótu lærusveinarir. Í aðalskrivarnum sameindist ímyndin av frelsara og keisara. Um høvur hans stóð ein dýrdarljómi, sum skein um alt tað gamla russiska ríkið. Móti honum reistust Antikrists fjöldir — í fyrstu syftu m. a. kulakkar, tjóðskaparfólk og politiskir bólkir, ið ikki heilugadøku undir við flokkskósini.

Tað var ikki meira, enn heimurin ansaði eftir tí vanlukku, sum hendi teir russisku bøndurnar og gjørdi Ukraina til eitt stórt Belsen. Grundirnar til hetta vóru fleiri. Heimurin hevði sína egnu búskaparkreppu at dragast við, og í januar 1933 sessaðist ein nýggjur, ljómandi Messias í hásetinum í tí mentaða Týsklandi.

Men ein hövudsgrund var gandurin úr Kreml: mong upp-lýst fólk í Europa lótu seg tøla av tí sovjetsku propaganduni. Onkur blaðmaður, sum hevði verið á staðnum og sjálvur sæð neyðina, royndi at greiða frá, hvat veruliga fór fram eitt nú í Ukraina. Men fólk vildu treyðugt trúgva sannleikanum, og viðhvørt høvdu slíkir blaðmenn ilt við at fáa sínar greinir prentaðar. Tær 17 milliónir av ukrainabúgvum og russiskum bøndrum sluppu at doyggja í fríði.

Teir, sum framdu hesi morð, høvdu messiasljóma um høvur. Hvør kundi megna at steðga slíkum monnum?

KORTINI HEVÐI verið skeivt at sagt, at Stalin og lagsbrøður hansara sluppu at fremja sín

Jón úr Leyden. Koparstunga úr miðöldini. Veldisknøtturin við tveimum svørðum er ímynd av andaligum og verðsligum valdi

politikk púra úttan álalu ella móttøðu innanfrá. Kommunismurin Martemian Rjutin var helst tann, sum harligast fannst at tí politikk, sum førður var frá o.u. 1929. Prísurin fyrri hesar atfíningar var sjálvsagt deyðin. Osip Mandelstam yrkti eina háðaryrking um sjálvnan aðalskrivaran. Hann varð fongslaður, tvingisfluttur og doyði í eini transittlegu ikki langt frá Vladivostok.

Men eisini í tí meira óflýggjaliga líðinum rúndan um aðalskrivaran var ein ávis móttøða ímóti at halda fram við tí hørðu kósini. Hóast morð ella avrætt-ing úttan lóg og dóm vóru vanlig, longu meðan Lenin livdi, hættaði flokkurin sær í mong ár ikki at leggja hendur á sínar egnu limir. Stalin rak fleiri ferðir framundir, at limir kundu verða skotinir, men fekk ikki viðhald frá sínum lagsbrøðrum. Eitt mark mátti vera. So óstórtligir hesir menn vóru, vildu teir ikki, at blóð skuldi flóta í skara teirra úrvaldu.

So hendi tað, at Sergei Kirov - tann virði og vinsæli flokskrivarin í Leningrad (nú Pétursborg) — varð skotin tann 1. desember 1934. Hóast tað ongantíð er prógvað, halda søgufrøðingar tað vera ógvuliga

sannlíkt, at morðið var lagt til rættis av hægsta stað. Hvussu var og ikki: ein betri undanfærsla fyrri at herða ta blóðugu kósina fekkst ikki. Nú bar til at fara undir at reinska út av álvara.

Tann ræðuliga herferð, sum nú varð sett í verk, greinaði seg út til allar bólkir í samfelagnum og helt fram — lutvis tálmað av 2. heimsbardaga — til aðalskrivarin doyði í 1953. Tá ið avtornaði, var einki húski eftir í øllum tí velduga ríkinum, sum ikki var rakt av vanlukku.

IVALEYST VÓRU tað fyrst og fremst bólkir, ið umboðaðu okkurt slag av medviti, ið vóru fyrri ágangi. Ein av hesum bólkum var intelligentsian og listaheimurin. Millum teir rithøvundar, sum antin vórðu jagstraðir ella myndir, kann eg — umframt Mandelstam - nevna Isaac Babel, Mikhail Bulgakov, Boris Pilnjak og Andrei Platonov.

Listin av lýsandi heilum, sum tað nýggja paradísdið ikki helt seg hava brúk fyrri, er langur. Pavel Florenski (1882-1937) var útbúgvinn sum stóðfrøðingur, men er meira kendur sum heimspekingur og gudfrøðingur. Hesin flogvitugi vísindamaðurin — sum spáddi, at ein nýggi vísind-

agrein, kybernetikkinn, fór at taka seg upp — varð skotin í eini legu á Solovkiøggjum í desember 1937.

Hvørja lagnu gávurik menta-fólk kundu fáa í tí ríki, sum varð gróðursett í november 1917, er sjónleikarin og leikstjórin Vsevolod Mejerhold eitt gott dømi um. Mejerhold var handtíkin í 1939 og skotin í februar 1940. Í brævi, sum hann skrivaði úr fongslinum til sovjetska forsætismálaráðharran Molotov, finna vit hetta brotið:

Teir, sum høvdu kanningina um hendur, fóru at brúka makt móti mær, einum 65 ára gomlum, sjúkum manni. Eg varð noyddur at liggja fram eftir rommum og síðani sligin við eini gummireim undir iljarnar og á ryggin. Teir noyddu meg í ein stól og slógu meg harðliga úr erva á fótturnar — Teir næstu dagarnar, meðan hesir somu partarnir av beinum vóru taktir av stórum merkjum við bløðingum undir húðini, bardu teir aftur tey reyðu, bláu og gulu merkini við reimini og pinan var so nivandi, at tað fjóldist, sum varð kókandi heitt vatn stoytt niður yvir hesi víðkvæmu stóðini. Eg ýldi og græt so ilt fekk eg.